

Kunibert Raffer:

A Bretton Woods-i intézmények és az adósságválság - kritikai megközelítésben
- előadásvázlat -

Ha értékelni akarjuk a Bretton Woods-i intézmények 1982 óta betöltött szerepét, akkor azokat - véleményem szerint - inkább úgy tekinthetjük, mint az adósságprobléma részét, mintsem megoldásának kulcsát. Szervezeti felépítésükből következik, hogy nem tudnak kellő hatékonysággal működni. A Bretton Woods-i intézmények által hozott döntésekhez nem kapcsolódik pénzügyi felelősség: miközben meghatározzák ügyfelek gazdaságpolitikáit, nem vállalják a döntésekben rejlő kockázatokat. Akkor is ragaszkodnak a teljes visszafizetéshez, ha saját alkalmazottaik követnek el hibákat. Az így keletkezett károkat azonban a kölcsönt felvevőknek kell megfizetniük. A Bretton Woods-i intézmények még nyernek is saját hibáikból; a korábbi hitelekkel szemben a veszteségek finanszírozására nyújtott új hitelek nyújtásával. Ha a Bretton Woods-i intézmények tanultak valamit az elmúlt évtized során, akkor a szegény országok és a különösen érzékeny társadalmi csoportok fizették a tandíjukat.

Ez a kockázatmentes döntéshozatal - beleértve kártérítéstől való mentesség privilégiumát - egy teljesen abszurd rendszer, amely tökéletesen ellentmond a helyes irányításnak és a piac filozófiájának. A piacelvű rendszer legalapvetőbb szabálya szerint a gazdasági hatékonyság érdekében döntéseknek és kockázatnak szorosan össze kell kapcsolódniuk. Ha ez a kapcsolat hiányzik, és a döntéseket olyan hivatalnokok hozzák, akik nem tartoznak felelősséggel cselekedeteik következményeiért, akkor problémák egész sora jelentkezik. Az ún. Wapenhans jelentés - amely a Világbank Műveleti Ellenőrzési Osztályának régi és sokáig figyelmen kívül hagyott megállapításait hangoztatja - különösen súlyos elégtelenségekre hívja fel a figyelmet. A Bretton Woods-i intézmények rossz hatékonyságú és felelőtlen intézkedései nagymértékben hozzájárultak a jelenlegi nehézségekhez.

Egyáltalán nem meglepő, hogy az adós országok helyzete nem javult. Azon állítások ellenére, miszerint a legtöbb latin-amerikai ország kezd kilábalni az adósságválságból, a Bretton Woods-i intézmények saját adatai alapján kimutatható, hogy - talán Mexikó kivételével - a térségben még mindig komoly problémát jelent az adósság. Az adósságválság végének érzete elsősorban a-megtűrt késedelmes fizetéseknek tulajdonítható, és nem annak, hogy megnövekedett volna az időben való teljesítés képessége.

A fentiek alapján két elengedhetetlen javaslat fogalmazódik meg. Először is, a Bretton Woods-i intézményeket pénzügyileg felelőssé (felelősségrevonhatóvá) kell tenni. Az általuk megkárosított embereknek meg' kell adni a kártérítéshez való jogot. Ez azt is jelentené, hogy a Bretton Woods-i intézmények tevékenysége visszaszorulna kevesebb, de gazdaságilag életképesebb ügyletekre, mivel egyetlenegy projekt sem kívánatos, amely ráfizetéssel jár - legalábbis azok számára nem, akiknek fizetniük kell érte. Ha a Bretton Woods-i intézmények nem képesek elviselni a pénzügyi felelősséget, akkor felszámolásuk lenne gazdaságilag indokolt. Másodsorban, az adósságválságot olyan mechanizmus segítségével kell megoldani, amely a kötelezettségeket és a fizetőképességet összhangba hozza. Az Egyesült Államok megfelelő törvénye alapján kellene kialakítani a nemzetközi fizetéseképtelenségi eljárást, amely az érintett lakosságnak beleszólást biztosítana egy gazdaságilag életképes és társadalmilag elfogadható rendezési terv megvalósításának folyamatába.